

Posudek na rigorózní práci Stanislava Tumise *Radikální náboženství a jeho vliv na anglickou politiku v letech 1649-1660.*

Hned v úvodu konstatuji, že předložený spis více než dostatečně splňuje požadavky na rigorózní práci co se týče badatelského přínosu i formálních náležitostí a jako takový jej plně doporučuji k rigoróznímu řízení. Práce vykazuje znaky vyspělého studijního přístupu, kombinujícího znalost problematiky se samostatnými úsudky a individuálním myšlenkovým vkladem. Protože se jedná o text zajímavý a slibný, zaslouží si několik poznámek, které by mohly posloužit autorovi při dalších badatelských výbojích, tím spíše, že nejvíce propracovanou kapitolu o Pátých monarchistech bych ráda viděla publikovanou ve formě samostatné studie.

Prehistorie tématu vymezeného názvem bývá častou součástí studentských prací, nicméně v tomto případě se mi exkurs do minulosti zdá až příliš obšírný (takřka polovina práce, do s. 85). Navíc jej předchází náčrt diskuse příčin a povahy anglické revoluce, který zde hraje roli jisté digrese a nemůže postihnout složitost nesmírně rozrostlé látky; chybí např. zhodnocení přínosu Petera Lakea a dalších významných revizionistů. Přehled vývoje náboženské otázky v Anglii 16. a 17. století je podán přímo učebnicově - srozumitelně, výstižně a se zachycením podstatných proudů a jevů, z poctivě vedeného poznámkového aparátu lze však vyčíst, že autor se dosti věrně, takřka stránku po stránce držel několika málo zdrojů, ze zahraničních zpracování především C. Crossové a monumentálního A. Woolryche, z českých čerpal přirozeně z prací M. Kováře; opominuty tak zůstávají různé diskusní studie, např. z hlediska autorova výkladu ortodoxie a disentu zajímavá Judith Maltby, *Prayer Book and People in Elizabethan and Early Stuart England* (Cambridge, 1998), která na bohatém materiálu dokládá obecnou konformitu s anglikánstvím. Pro celkový obraz alžbětinského puritánství by zase bylo užitečné připomenout zvláštní význam univerzity v Cambridge a Williama Perkinse. Rekapitulace je nepochybně napsána velmi zdařile, otázkou zůstává její význam (zejména v tomto rozsahu) pro zadání práce.

Za skutečný přínos považuji druhou část věnovanou vývoji náboženských a církevních poměrů v revoluci a především existenci a roli některých sekt. Autor využil možnosti studovat jak původní traktáty a tisk, tak specializovanou literaturu, čímž text získal charakter faktograficky bohaté a dokumentačně plastické studie, která dovoluje úvahy nad sociální a individuální motivací disenterů. Nejlépe je tato látka zpracována v již zmíněné partii o Pátých monarchistech, zatímco nepoměrně známější kvakeři jsou pojednáni skoupěji, snad právě vzhledem k jejich menší roli v revoluční politice a o to větší budoucí historické i

historiografické proslulosti. K tajemným „hledačům“ bych uvítala soustavný přehled pramenů, který je zřejmě velmi střídmy a pod kritikou by leccos vypověděl; u ranterů by přispěl k charakteristice původ názvu. Autorovo pojetí hierarchie náboženství, politiky a sociálních momentů v radikálních hnutích anglické revoluce plně respektuji, je propracované, nese prvky samostatného postoje a v dnešní interpretační nabídce vyznívá velmi sympaticky; v propojení s předchozím textem (v němž by bylo možno uvést ještě další historicky sporné kroky vlády Karla I., zejména pokus centrálně řídit dosud lokálně spravovanou sociální síť, srv. např. Paul Slack, *The English poor law 1531-1782*, 1990) znamená významný domácí příspěvek do diskuse o vztahu raných západních revolucí a modernity. Duchovní a zjištěné motivy disenterů lze skutečně obtížně oddělit a definovat, sám autor však naznačuje některé zajímavé spojnice (např. postoj „monarchistů“ k nizozemské konkurenci, pozn. 652 či podnikavý baptistický vůdce W. Kiffin na s. 115). Zvláštní pochvalu zaslouží takřka bezchybná a plynulá stylistika (nesrozumitelný se mi zdál pouze údaj na s. 162 k pozn. 539) a bezpečně zvládnutá gramatika.

Pro další práci bych doporučila zejména jedno praktické opatření. Autor uvádí mnohá vcelku běžně známá fakta obecného vývoje, na straně druhé však bez bližšího vysvětlení ponechává specializované termíny: namátkou Eduardovy knihy modliteb (28-31), erastiánství (33, 90, 99), rekusanti (37), modlitby spatra (79), omezený episkopát (86), *New Model* (101). Zvláštní případ představuje výraz „služebník“ (360, 362, 364 aj.), jehož přesný význam v náboženských konotacích není pro běžného čtenáře zřejmý; snad (soudě dle s. 131) se jedná o snad překlad slova *minister* – tedy pastor či duchovní? Za nejzávažnější opomenutí považuji strohé uvedení důležitého pojmu *antinomiánství*, kde by historický exkurs i bližší vysvětlení byly zvláště na místě (srv. antinomiánský konflikt s puritány v Nové Anglii již 1636 a úloha sympatizujícího Henryho Vane, který nakrátko vystřídal Winthropa v úřadu guvernéra) - .nepochybně i v Anglii bylo antinomiánství zřídlem mnoha disentních názorů a postojů, z nichž derivovaly četné radikální sekty. K americkým poměrům jen stručně – „vláda svatých“ v Nové Anglii (s. 126) byla novodobou historiografií takřka vyvrácena (autor cituje práci z roku 1960); co se týče vztahu puritánů k neřesti, deník J. Winthropa dokládá případy massachusettských předáků Johna Underhilla a Johna Stonea, jimž byl odpuštěn smrtelný hřích cizoložství vzhledem ke skutečnosti, že se jej dopustili v opilosti.

Svatava Raková